

ing, expert examination of normative-legal acts drafts and their state registration. It was stated that legal monitoring in the legal system of modern Ukraine is a potential mean of ensuring the creation of new qualitative and improving the existing normative legal acts. The proper realization of the potential of this type of legal activity is possible only on condition of its normative fixing and regulation, as well as the adoption of a number of organizational measures.

It is noted that the legal technically-technological toolkit can contribute to the creation of legal laws only subject to a clear legal regulation of the rules for its use (such rules should be established in the Law of Ukraine "On legal acts").

Keywords: legal law, norm-projected technics, law-making technology, general requirements for normative-legal acts, legal monitoring, expert examination of normative-legal acts drafts.

УДК 340.11

В. А. СІЧЕВЛЮК

ДО ПИТАННЯ ПРО РОЗУМІННЯ КАТЕГОРІЇ «ПРАВОВА СУБ'ЄКТНІСТЬ» В ЮРИДИЧНІЙ НАУЦІ

Досліджено методологічні питання щодо подолання декількох негативних тенденцій у пізнанні категорії «правова суб'єктність», що досить тривалий час розвиваються у сфері теорії права, а також у галузевих доктринах. Автор приходить до висновку про те, що ключову методологічну роль у дослідженні категорії «правова суб'єктність» відіграють філософські підходи, які повинні забезпечувати розгляд категорії «правова суб'єктність», по-перше, у її еволюційному розвитку, по-друге, з врахуванням діалектичності, характерної для кожного предмета та процесу пізнання і, по-третє, з увагою до телеологічності, що конкретизує зміст категорії «правова суб'єктність» у процесі її застосування

© СІЧЕВЛЮК Володимир Антонович – кандидат юридичних наук, докторант Інституту держави і права ім. В. М. Корецького НАН України

(оскільки кожен носій правосуб'єктності є у більшій чи меншій мірі вольовим утворенням, яке має здатність самостійно діяти для досягнення своєї мети).

Ключові слова: *категорія «правова суб'єктність», еволюція, діалектичність, телеологічність.*

Сичевлюк В. А. К вопросу о понимании категории «правовая субъектность» в юридической науке

Исследованы методологические вопросы, касающиеся преодоления нескольких негативных тенденций в познании категории «правовая субъектность», которые достаточно длительное время развиваются в сфере теории права, а также в отраслевых доктринах. Автор приходит к выводу о том, что ключевую методологическую роль в исследовании категории «правовая субъектность» играют философские подходы, которые должны обеспечивать рассмотрение категории «правовая субъектность», во-первых, в ее эволюционном развитии, во-вторых, с учетом диалектичности, свойственной каждому предмету и процессу познания и, в-третьих, с вниманием к телеологичности, конкретизирующей содержание категории «правовая субъектность» в процессе ее применения (поскольку каждый носитель правосубъектности в большей или меньшей мере является волевым образованием, имеющим способность самостоятельно действовать для достижения своей цели).

Ключевые слова: *категория «правовая субъектность», эволюция, диалектичность, телеологичность.*

Sichevliuk Volodymyr. To the question of understanding the category “legal subjectivity” in legal science

The article examines the methodological issues concerning the overcoming of several negative tendencies in the cognition of the category “legal subjectivity”, which developed quite a long time in the field of the theory of law, as well as in sectoral legal doctrines. The author comes to the conclusion that the key methodological role in the study of the category “legal subjectivity” have the philosophical approaches that should ensure the consideration of the category “legal subjectivity”, firstly, in its evolutionary development, secondly, with taking into account the dialectic character of each subject and the process of cognition, and thirdly, with the attention to teleologicality, concretizing the content of the category “legal subjectivity” in the process of its applying (since the each owner of legal subjectivity is more or less a volitional entity that has the ability to act independently to achieve its goal).

Keywords: *category “legal subjectivity”, evolution, dialecticity, teleologicality.*

У національній юридичній доктрині дослідження з питань правової суб'єктності поділяються переважно на три великі групи:

1) ті, що здійснені як «рафіновані» теоретико-правові дослідження¹, що відповідає потребі у забезпеченні загальною теорією права належного формату свого буття, а саме як узгодженої системи теоретично обґрунтованих категорій та понять, що шляхом раціонального пізнання були вилучені із, так би мовити, «матеріального субстрату» правового життя;

2) дослідження виключно галузевого спрямування², які сприяють системному розвитку галузевих доктрин, галузевого законодавства та відповідного правозастосування;

3) дослідження, що поєднують сучасну галузеву доктрину із постулатами теорії права³. Такі доктринальні пошуки загалом сферовані на побудову вертикально інтегрованої системи теоретичного знання про правові явища.

Кожен із наведених вище напрямів руху юридичної думки має свою цінність, генеруючи знання про різномірневі закономірності, що відбуваються у об'єкті пізнання, яким є багатогранна, суперечлива та змінна правова реальність, включаючи правову суб'єктність. Однак зважаючи на об'єктивну складність правових явищ, а також внаслідок впливу суб'єктивних ускладнень пізнавального процесу у сфері наукового пошуку неминуче виникає та розвивається низка негативних тенденцій, прихована дія яких часто марнує результати напружених зусиль багатьох дослідників.

Так, надміру абстрактні дослідження, що трапляються у сфері загальної теорії права і здійснюються без належного врахування прикладних реалій права, приречені перебувати у свого роду «догматичному сні», відриваючись від правового життя та отримуючи внаслідок цього звинувачення у схоластиці та дедалі голоснішу констатацію незатребуваності. Значно підживлює таку риторику імплементація в національне право України засобів та підходів до правового регулювання, започаткованих англо-американським правом (згадаємо, що філософія права та юридична доктрина США та інших країн англо-саксонської правової сім'ї з прагматичних міркувань завжди були наближеними до емпіричного рівня безпосе-

реднього правового життя). Зокрема, у наукових пошуках, що стосуються правової суб'єктності, у сфері теорії права довгий час спостерігається не зовсім продуктивна, однак дуже об'ємна дискусія стосовно структури цього правового явища. Не зважаючи на те, що категорія «правова суб'єктність» цілком адекватно розкривається через тріаду понять «правоздатність», «деліктоздатність» та «дієздатність», дослідження цього правового явища рясніють новоутвореними поняттями, їх поєднаннями та ототожненнями (наприклад, «трансдієздатність», «бізнесдієздатність», «правочиноздатність», «тестаментоздатність»); іноді правоздатність ототожнюється із правовим статусом чи, навпаки, правоздатність та правовий статус визнаються елементами правосуб'єктності, або ж до складу останньої включаються, окрім правоздатності та дієздатності, також і основні права та обов'язки тощо). У цьому зв'язку доцільно згадати рекомендацію середньовічного філософа-номіналіста Уільяма Оккама (*William of Ockham*) про те, що не треба робити припущень більше, ніж мінімально потрібно (латиною - «*Pluralitas non est ponenda sine neccesitate*»).

З іншого боку, дослідження виключно галузевого спрямування, на жаль, часто програють у теоретичній глибині, продукуючи надто прикладні результати на шляху акцентованої галузевої самоідентифікації. Не рідкісними є випадки, коли у процесі вивчення багатограних правових явищ (які у просторі єдиного об'єкта пізнання зазвичай взаємозалежно суміщають елементи декількох галузей права) практикується надміру вузькогалузева, відірвана від цілісності «аспектна» рефлексія. Посилений акцент на галузевій специфіці у поєднанні із ігноруванням положень теорії права, а також без огляду на необхідність міжгалузевого, транссекторального підходу призводить до змішування змісту категорій та понять, невиправданого їх відхилення, ототожнення чи поєднання. Як приклад наведемо ситуацію, коли самостійними структурними елементами галузевої (зокрема, господарської) правосуб'єктності визнаються господарська компетенція та господарська правоздатність⁴. Такий підхід заслуговує критичного відношення, адже, по-перше, господарська компетенція є конкретно-галузевим втіленням тієї частини правоздатності суб'єкта господарювання, якою охоплюється сукупність його господарських прав та

обов'язків, а по-друге, частина цілого у жодному разі не може бути самостійним елементом системи поряд із самим цілим.

Подібні гносеологічні недоліки наведених вище пізнавальних сценаріїв, що ведуть до звуження горизонтів пізнання, англійський філософ Френсіс Бекон (*Francis Bacon*) у своїй методологічній роботі «Новий Органон, або істинні вказівки для тлумачення природи» (вийшла у світ у 1620 р.) чітко та образно назвав «ідолами печери» (*idols of the den*), приєднуючись до думки Геракліта про те, що «люди шукають знань у малих світах, а не у великому чи спільному світі»⁵.

Звернемося до тих досліджень правової суб'єктності, які в більшій чи меншій мірі поєднують сучасну галузеву доктрину із постулатами теорії права. Вони діляться на дві великі групи: 1) галузеві пошуки із врахуванням постулатів загальної теорії права та 2) загально-теоретичні пошуки із зверненням до прикладної, тобто галузевої, сфери. У обох групах досліджень іноді виникають прикрі деформації теоретичної картини правової дійсності, зумовлені гносеологічними недоліками, які той же Френсіс Бекон свого часу іменував «ідолами театру» (*idols of the theatre*). З його точки зору чисельні аксіоми наук, що отримали силу внаслідок традицій, віри чи недбалості є «вигаданими та театральними світами», що «вселилися у розум людей із різноманітних догматів своєрідних систем філософії, а також із хибних законів доказування»⁶.

Так, належить відзначити, що нерідко у галузевих дослідженнях (більшість з яких достатньо добре збалансована із концептами загальної теорії права) має місце надмірна присутність, так би мовити, «штучного» галузевого бачення світу правових явищ та процесів. Очевидне чи приховане домінування специфічного змісту категоріально-понятійного апарату та методологічних особливостей, властивих тій чи іншій галузевій доктрині, над власне загально-теоретичним інструментарієм та контентом досліджень не оминуло і ті з них, які скеровані на явище правової суб'єктності. Наочним прикладом, що підтверджує сказане вище, може послугувати спроба цивілістичної доктрини надати таким носіям правової суб'єктності, як територіальна громада та держава, статусу особи у сфері цивільних правовідносин. Відповідно до цієї доктринальної позиції поняття особи є родовим, і охоплює воно собою не тільки осіб фізичних і юридичних, а й всіх

суб'єктів цивільних прав. До складу юридичних осіб, таким чином, належить віднести «певні спільноти на кшталт об'єднань, акціонерних товариств, міських громад, держав»⁷. В якості обґрунтування тези про теоретичну та практичну необхідність досягнення тотожності у розумінні категорії «суб'єкт права» та поняття «особа» слугують контент-аналіз термінологічних суперечностей ЦК України, посилання на класиків цивілістичної думки (Д. Месра, Є.В. Васьковського та ін.), переклади з давніх мов відповідної термінології (наприклад, терміну «*prosopon*» з грецької мови чи терміну «*persona*» з латини), звернення до ідеології ЦК України тощо⁸.

У цьому зв'язку пояснимо, що посилений тиск галузевої методології на загально-теоретичні конструкції саме у сфері галузево-правового сегменту наукового пошуку повинен загалом сприйматися як неминуче гносеологічне явище, що пояснюється потребою кожної галузевої доктрини у досягненні максимально повного, несуперечливого та системного галузевого праворозуміння та забезпечення ефективного правозастосування у непростих законодавчих реаліях України. Проте така практика, як уже відзначено вище, часто призводить до доволі спірних висновків, які скоріше ґрунтуються на штучній, а не на реальній теоретичній та емпіричній основі.

Крім цього, спроби формування загальнотеоретичної картини «правового світу» на основі теоретичних постулатів окремої галузі права наражаються на обґрунтовану критику представників інших галузевих доктрин, а також теоретиків права. Наприклад, стосовно наведеної вище доктринальної позиції про надання державі статусу юридичної особи О. В. Тарасов відзначає, що «конструкція юридичної особи замала для держави як суверенного територіально-владного учасника міжнародних та національних правовідносин»⁹. А у теорії права висловлено зважену позицію про те, що правосуб'єктністю наділені не тільки особи, останні постають лише як один із видів суб'єктів права поряд із такими соціальними спільнотами як держава, народ, нація, населення певних частин території держави, трудові колективи¹⁰.

З іншого боку, часто зустрічаються загальнотеоретичні конструкції, у яких наявні запозичення галузевого походження, і з цієї причини у загальнотеоретичній сфері, за відсутності іншого, виникає вимушене

домінування моментів галузевого пізнання правової реальності. Зокрема, належить вказати на некритичне залучення до теорії правосуб'єктності цивілістичного розуміння сутності та структури правової суб'єктності, що виявляється у акценті саме на моменті «здатності» суб'єкта, по-перше, бути учасником правовідносин, по-друге, набувати права та обов'язки і, по-третє, власними діями реалізовувати права та виконувати обов'язки. Однак у сучасному демократичному світі атрибут «здатності до права» з часів великих буржуазних революцій у Європі іманентно властивий всім без винятку особам та іншим суб'єктам у обсязі, який відповідає їх соціальним функціям та суспільному розумінню справедливості. Такий їх статус постає, за висловом А. Кауфмана, «об'єктивно правильним», а тому є природним. Україна у цьому відношенні не слугує винятком, оскільки відповідні законодавчі положення прямо закріплені на конституційному рівні (статті 3, 5, 13, 134, 140 та ін. Конституції України), гарантовані національним та міжнародним правопорядками та, більше того, розвинуті практикою українських і міжнародних судових інстанцій.

Також відзначимо, що у цивільному праві України, як в законодавстві, так і у доктрині, цивільна деліктоздатність поглинулася цивільною дієздатністю та розуміється з «пасивної» сторони, а саме як здатність нести, а не покладати відповідальність (ч. 1 ст. 30 ЦК України). Така модель дієздатності не є властивою для суб'єктів, наділених публічною правовою суб'єктністю (особливо владною), для якої визначальними чинниками є конкретна сукупність повноважень (компетенція), а не здатність до них, а також «активна» деліктоздатність (тобто здатність застосовувати юридичну відповідальність до порушників правопорядку).

Таким чином, 1) відірвані від прикладних реалій загальнотеоретичні дослідження, що мають вигляд мінливих та часто довільних конфігурацій категорій, понять та дефініцій, 2) надміру наближені до законодавства вузько-галузеві пошуки, а також 3) теоретичні знання, сформовані під впливом галузевих шаблонів, є прикладами однобічного, а тому небагатого на дійсно науковий зміст абстрактного пізнання правової дійсності. Всі вищеописані негативні тенденції у практиці доктринального пізнання правових явищ загалом, а правової суб'єктності зокрема належить визнати як приклади абстрактного,

тобто тимчасово неглибокого пізнання правової суб'єктності. Появу таких знань слід сприймати як закономірний етап пізнавального процесу, який позитивно долається шляхом руху науки від абстрактно-теоретичного до більш сутнісного, конкретно-теоретичного, тобто до дійсного, по справжньому істинного знання. Сприяти такому поступу будуть дослідження як буття правових явищ, так і гносеологічних аспектів їх пізнання, із застосуванням коректного методологічного інструментарію. Виходячи із теми цієї статті, доцільно більш розгорнуто розкрити цю тезу стосовно дослідження категорії «правова суб'єктність» як гносеологічного феномену.

Сучасна парадигма наукового дослідження категорії «правова суб'єктність» постає як сукупність філософсько-світоглядної та юридично-наукової підсистем (останню утворюють загально-теоретична та галузево-прикладна частини).

Першочергово належить відзначити, що у пізнанні особливостей категоріального відображення явища «правової суб'єктності» у юридично-науковій підсистемі знаходять своє ефективне застосування апробовані гносеологічною практикою юридичної науки її загально-наукові (структурний, функціональний, аналіз, синтез), а також спеціально-наукові (формально-логічний, порівняльно-правовий, конкретно-соціологічний) методи. Однак особлива роль у пізнанні категорії «правова суб'єктність» належить скоріше філософсько-світоглядним підходам, які, як відзначено у літературі, визначають стратегію дослідження, «його загальну спрямованість, орієнтують на знаходження, відбір, накопичення цілком визначених у соціально-змістовому відношенні фактів і, нарешті (що, можливо, найголовніше), обумовлюють характер та зміст оцінювання (інтерпретації) отриманих результатів»¹¹. Підставою для такого твердження, на нашу думку, слугує:

- по-перше, наявність власне категоріальної форми існування, якої з необхідністю набуло знання, здобуте юридичною наукою про явище правової суб'єктності. Адже категоріальний статус надає пізнавальним результатам науково-світоглядного значення і, тим самим, перетворює ці гносеологічні здобутки у засоби для отримання нового знання;

- по-друге – те особливе значення взаємодії «суб'єкт-об'єкт», тлумачення якого має світоглядне значення як для філософії, так і для теорії права (та, відповідно, для юридичної науки і практики загалом).

Зокрема, залежно від того, «що» чи «хто» постає у філософії в якості об'єкта або суб'єкта, а також від того, так як розуміється значення останніх - класифікуються філософські концепції, у правовій науці генеруються теоретичні конструкції, а у юридичній практиці – формуються алгоритми правозастосування (наприклад, на ранніх етапах розвитку цивілізації у складах правопорушень домінувала об'єктивна сторона, в той час як у сучасних – постійно посилюється суб'єктивна).

На нашу думку, світоглядно-філософські підходи до дослідження категорії «правова суб'єктність» першочергово повинні передбачати:

- історичність, яка вимагає розгляду категорії «правова суб'єктність» у її еволюційному розвитку, із достатньо обережним використанням, здавалося би, перевірених часом канонів. Досвід свідчить, що раніше донаукове, а пізніше наукове осмислення явища правосуб'єктності перебувало і дотепер перебуває у процесі прогресу, віддзеркалюючи та прогностично моделюючи об'єктивні зміни цього предмету пізнання, який, у свою чергу, також структурно та функціонально розвивається у відповідь на потреби суспільної практики. Таким чином, доктрина та догмати римського права (сформовані стосовно суб'єктності громадян Риму, міських муніципій та рабовласницької держави), права середньовічної Європи (що фіксують правосуб'єктність підданих, первинних торгівельних партнерств, цехів, міст у відношенні до правової суб'єктності монархічної держави), права індустріального капіталізму (сконцентрованого на правосуб'єктності фізичних осіб та особливо юридичних осіб, переважно корпорацій та їх об'єднань, міських та інших громад, держав та їх міжнародних організацій) повинні бути критично переосмислені сучасною юридичною наукою, що досліджує динамічні правові явища інформаційного суспільства (для яких є характерним розмивання формальних правосуб'єктних статусів, поєднання різноспрямованих тенденцій, зокрема, з одного боку - до централізації правосуб'єктності, наприклад, у монополій, транснаціональних корпорацій, держав авторитарного типу, об'єднань держав, а з іншого – навпаки, до її децентралізації у середовищі різноманітних диспозитивно чи імперативно заснованих утворень, які з прагматичних міркувань наділяються законодавцем правосуб'єктністю особи, частковою правосуб'єктністю, або ж лише ознаками правосуб'єктності;

- діалектичність. Єдність та боротьба протилежностей, характерна для кожного предмета та процесу пізнання, у випадку дослідження феномену правової суб'єктності та формування його наступного категоріального відтворення передбачає врахування, зокрема, суперечливого взаємовпливу у межах єдиного процесу науково-юридичного пізнання двох масивів знань - загально-теоретичного та галузевого. Належить чітко, однак без руйнування синергетичних зв'язків та потенціалів, визначати точки спільного та відмінного у процесах взаємодії загальної теорії права та доктрин галузевого рівня. Теоретичний матеріал останніх, слугуючи змістовним джерелом для теорії права, повинен критично переосмислюватися під кутом виявлення у ньому моментів дії загальних закономірностей права, а не механічно підміняти собою загально-теоретичні узагальнення;

- телеологічність, що передбачає кваліфікацію кожної правосуб'єктної сутності як у більшій чи меншій мірі вольового утворення, що має здатність самостійно діяти для досягнення певної мети (цілей). Ціль («telos» по-грецьки) – це бажаний стан, що виникає для правосуб'єктної системи внаслідок максимально можливого задоволення її фундаментального інтересу у реалізації свого потенціалу за рахунок власних та/чи залучених ресурсів. Телеологічні особливості функціонування правосуб'єктних систем виявляються у тому, що в них бажаний та суб'єктивно усвідомлений наслідок вольовим чином генерує причину для свого реального втілення, ціле впливає на кожну свою частину та навпаки, мета визначає засоби, система діє на середовище. Мета, а також цілі, що конкретизують її, неминуче та природно входять до складу правосуб'єктності, активно її формують, предметно специфікують зміст, структуру та функції цього атрибуту кожного вольового діяча. Для потреби розкриття теми цієї статті важливим є те, що надійні знання про телеологічну сторону правосуб'єктності дозволяють зробити обґрунтований висновок про особливості та потреби її (тобто правової суб'єктності) зовнішнього втілення, яке може відбутися, наприклад, у статусі особи, або ж у надособовому правосуб'єктному статусі, що характерно, зокрема, для правової суб'єктності територіальної громади, держави та народу. Доцільно також зазначити, що у сучасній теорії права обґрунтовано розрізняється телеологія суб'єктивна (наявна у свідомості та діяльності окремих індивідів) та об'єктивна (така,

що існує поза свідомістю окремих індивідів)¹². На нашу думку, у юридичних осіб та спільнот властива їм цілеспрямованість у більшій чи меншій мірі об'єктивується, демонструючи тенденцію до досягнення надіндивідуальної форми існування. Телеологічність, таким чином, постає невід'ємним змістовно-методологічним атрибутом категорії «правова суб'єктність».

Крім наведеного вище, дослідження категорії «правова суб'єктність», на нашу думку, повинно проводитися згідно з вимогами до:

- системності наукового пошуку. У цьому зв'язку категорія «правова суб'єктність» постає як основа для завершеної теоретичної рефлексії цілісної та, разом з тим, диференційованої системи елементарних та більш складних втілень правової суб'єктності, наявних у реальному правовому житті. Дотримання системності при здійсненні наукового пошуку дозволяє охопити ним весь спектр сутнісних виявів предмету дослідження, здійснивши свого роду його горизонтальний аналітичний «зріз»;

- виявлення соціальної обумовленості пізнавального процесу, що передбачає дослідження досягнутого розуміння категорії «правова суб'єктність» залежно від: а) реальних, а не бажаних, форм правової суб'єктності, наявних у конкретній соціальній дійсності; б) економічних, політичних, географічних, культурних, релігійних та інших умов функціонування форм правосуб'єктності у визначених часових періодах та в) об'єктивних пізнавальних можливостей юридичної думки того або іншого історичного етапу. Відповідний науковий матеріал накопичено історією держави і права.

В якості підсумку зауважимо, що дотримання викладених вище методологічних рекомендацій при проведенні відповідних тематичних досліджень створює, на нашу думку, істотні можливості досягнути коректного поєднання загально-теоретичного та галузевого аспектів у сфері досліджень категорії «правова суб'єктність». Основне – за таких умов для теорії права, а також для галузевих доктрин (як складових частин єдиної юридичної науки) задаються передумови до більш повної реалізації ними

прогностичної функції, тобто відбувається сприяння процесу наукового передбачення, здійсненню теоретичних та прагматичних функцій правової аналітики (серед іншого також і з метою уникнення «броунівського руху» у сфері наукових напрацювань)¹³. Адже коректне змістовне наповнення наукової категорії слугує запорукою результативності того пізнавального руху, який відбувається із її залученням, а також дозволяє встановити тенденції становлення феномену, знання про який знайшли своє категоріальне закріплення, теоретично змоделювати його наступні зміни та, відповідно, при потребі практично впливати на нього у майбутньому.

1. *Окунев І.С.* Проблема правосуб'єктності як складова теорії правового статусу суб'єкта права // *Держава і право: Зб. наук. праць. Юридичні і політичні науки.* Вип. 37. 2007. С. 58-65; *Костюк В. Л.* Проблеми визначення правосуб'єктності у загальній теорії права // *Держава і право. Юридичні і політичні науки.* Вип. 44. 2009. С. 14-19; *Качур В.О.* До визначення поняття правосуб'єктність у теорії права // *Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України.* 2014. Вип. 197. Ч. 3. – С. 24-29. 2. *Суб'єкти цивільного права / за заг. ред. Я. М. Шевченко.* Харків: Харків юридичний, 2009. 632 с.; *Щербина В.С.* Суб'єкти господарського права: монографія. Київ: Юрінком Інтер, 2008. 264 с.; *Кравчук В.М.* Поняття конституційної правосуб'єктності // *Історико-правовий часопис: журнал.* 2013. № 2. С. 72-73. 3. *Тарасов О.В.* Суб'єкт міжнародного права: проблеми сучасної теорії: монографія. Харків: Право, 2014. 512 с.; *Пундор Ю.О.* Категорія «суб'єкт права» у теорії права та особливості її застосування у галузевому праві: автореф. дис.... канд. юрид. наук: 12.00.01; Ін-т законодавства Верховної Ради України. Київ, 2015. 19 с.; *Пасічник А.В.* Поняття адміністративної правосуб'єктності юридичних осіб // *Підприємництво, господарство і право.* 2007. № 9. С. 142-145. 4. *Гарагонич О.* Поняття й елементи господарської правосуб'єктності акціонерних товариства // *Підприємництво, господарство і право.* 2015. № 3. С. 51-52. 5. *Francis Bacon.* *Novum Organum or True Suggestions for the Interpretation of Nature.* - Edited by Joseph Devey, M.A. -New York, 2014 [EBook #45988]. URL: <https://www.gutenberg.org/files/45988/45988-h/45988-h.htm> 6. *Ibid.*

7. *Суб'єкти* цивільного права / за заг. ред. Я. М. Шевченко. С. 43-44.
8. *Борденюк В.* Поняття територіальної громади як суб'єкта цивільного права України // *Право України*. 2014. № 12. С. 195.
9. *Тарасов О.В.* Цит. праця. С. 106.
10. *Теорія держави і права: навч. посіб.* / А. М. Колодій, В.В. Копейчиков, С.Л. Лисенков та ін.; за заг. ред. С. Л. Лисенкова, В. В. Копейчикова. Київ: Юрінком Інтер, 2002. С. 229.
11. *Рабінович П.М.* Основи загальної теорії права та держави: навч. посіб. Київ: Атіка, 2001. С. 169.
12. *Малишев Б.В.* Цілеспрямованість правової системи: теоретико-методологічні дослідження: автореф. дис.... докт. юрид. наук: 12.00.01; Київський національний університет імені Тараса Шевченка. Київ, 2013. С. 9.
13. *Оніщенко Н.* Функції правової аналітики: теоретичні виміри, практичні засади // *Visegard Journal on human rights*. 2017. № 1/2. С. 118-119.

Sichevliuk Volodymyr. To the question of understanding the category “legal subjectivity” in legal science

The article examines the methodological issues concerning the overcoming of several negative tendencies in the cognition of the category “legal subjectivity”, which developed quite a long time in the field of the theory of law, as well as in sectoral legal doctrines. The author comes to the conclusion that the key methodological role in the study of the category “legal subjectivity” have the philosophical approaches that should ensure the consideration of the category “legal subjectivity”, firstly, in its evolutionary development, secondly, with taking into account the dialectic character of each subject and the process of cognition, and thirdly, with the attention to teleologicality, concretizing the content of the category “legal subjectivity” in the process of its applying (since the each owner of legal subjectivity is more or less a volitional entity that has the ability to act independently to achieve its goal).

Keywords: category “legal subjectivity”, evolution, dialecticity, teleologicality.